

CENTRUL ANALITIC

revista lunară
BUSINESS ȘI ECONOMIE

nr.17 – februarie 2007

CUPRINS:

Sumar	3
PIB	5
Industria	5
Agricultura	6
Construcțiile	7
Prețurile	7
Piața muncii	8
Consumul	9
Bugetul	9
Moneda	10
Sistemul bancar	10
Piețele financiare	11
Comerțul extern	12
Piețele globale	12
Partenerii comerciali	13

La această ediție au contribuit

Valeriu Prohnițchi
Alex Oprunenco
Sorin Crudu
Nicolae Zaharia
Denis Cenușa
Iulia Sârghi

Centrul analitic EXPERT-GRUP

web: www.expert-grup.org
email: info@expert-grup.org
adresa: MD-2068, Republica Moldova
Chișinău, str. A. Russo, 1, bir. 318
tel./fax: /37322/ 43-82-80
tel. /37322/ 43-82-45

Sumar

În februarie 2007 Biroul Național de Statistică (BNS) a publicat datele preliminare asupra creșterii **PIB** în anul 2006 (4,0%) și datele precizate pentru anul 2005 (7,5% față de rata anterioară de 7,1%). Din păcate, datele precizate nu îmbunătățesc esențial calitatea proastă a creșterii economice din 2005-2006. La sfârșitul lunii februarie FMI și-a revizuit prognoza asupra creșterii economice a Moldovei pentru 2007 de la 3% la 4,5-5%. Noi deocamdată păstrăm prognoza asupra ratei PIB pentru 2007 la nivelul de 6,0-6,5%.

Industria în ianuarie a continuat să fie în recesiune, producția de vinuri și distilate atingând minime greu de imaginat (-80% și -60% comparativ cu ianuarie 2006). Paradoxal, dar temperaturile mari din iarna 2006-2007 au influențat negativ creșterea industrială. CET-urile au scăzut livrările de energie electrică și termică cu aproximativ 8%, contribuind la reducerea producției industriale cu 1,5 puncte procentuale. Evoluțiile pozitive din unele ramuri (produsele de morărit, cofetărie, fabricarea berii) nu au fost atât de semnificative pentru ca să compenseze recesiunea din ramurile-pivot.

Conform datelor statistice revizuite, în 2006 **agricultura** a înregistrat nu stagnare, ci o recesiune de 4,4% cauzată de scăderea cu 8,5% a producției în sectorul fitotehnic, care parțial a fost compensată de creșterea producției animaliere. Dar sistarea exporturilor în regim de comerț liber către România ar putea să cauzeze în 2007 o reducere a producției și în sectorul zootehnic. Principalul articol de export în România erau ouăle de găină, pe care producătorii acum sunt nevoiți să le realizeze pe piața internă la prețuri înjumătățite. Politica de subvenționare agricolă anunțată pentru 2007 nu va fi în stare să amortizeze noile șocuri externe după aderarea României la UE din cauza sumelor mici plătite și selectării adverse a companiilor-beneficiare.

Sectorul **construcțiilor** și-a continuat ascensiunea și în prima lună a anului 2007. Numărul companiilor care au desfășurat activități de construcții-montaj păstrează o dinamică pozitivă, la începutul anului existând circa 800 unități. În 2007 și-au făcut apariția și companii care oferă apartamente în categoria medie de prețuri (300-400 USD/m², dar pentru suprafețe nu mai mici de 100m²). Dar în general prețurile în sectorul imobiliar au continuat să crească și în ianuarie.

Prima lună a anului curent a fost marcată de o creștere relativ moderată a **prețurilor**. Rata lunară a inflației în ianuarie a fost de 0,9%, comparativ cu 1,9% în ianuarie 2006 și 1,1% în ianuarie 2005. Reducerea tensiunilor inflaționiste în ianuarie 2007 este în mare măsură și

rezultatul amânării de către producători a ajustării prețurilor pentru următoarele luni, după revizuirea de către ANRE a tarifelor la electricitate, energie termică și apa caldă. După luarea deciziei respective în luna februarie, în luna martie este posibilă o majorare ceva mai mare a prețurilor decât în ianuarie-februarie.

Pe **piața muncii** în ianuarie 2007 salariul mediu real a crescut cu 11% față de ianuarie 2006. Salariile reale au scăzut în industria băuturilor (-3%, ca urmare a scăderii producției) și în învățământ (-8,5%, efect al deciziilor legislative din decembrie 2006). Ianuarie-februarie a fost marcată de tensiuni sociale puternice, salariații din învățământ amenințând cu organizarea unor greve generale și chiar desfășurând și acțiuni sporadice de protest. Tensiunile sociale creează riscuri politice serioase pentru actuala guvernare, care a adoptat recent și alte decizii puțin populare (patentele, scumpirea serviciilor comunale, majorarea impozitului imobiliar). Deloc întâmplător, după o serie de negocieri cu sindicatele guvernul a promis totuși majorarea eşalonată a salariilor bugetare începând din 1 aprilie, nu din 1 decembrie 2007.

Deși lipsesc deocamdată datele statistice, după toate aparențele **consumul** populației în primele două luni a rămas puternic. Rata de creștere a cheltuielilor de consum în ianuarie a fost estimată de noi la 7%. Acesta a fost antrenat de continuarea creșterii veniturilor din salarii și din alte surse, inclusiv de peste hotare. În același timp, evoluția proastă a agriculturii și a vinificației ne face să credem că în ianuarie 2007 au continuat să se amplifice decalajele de venituri ale locuitorilor din sate față de cei din marile zone urbane. Aceasta limitează semnificativ potențialul de creștere a consumului intern și astfel, limitează și creșterea economică în ansamblu.

În virtutea creșterii consumului, au crescut și veniturile în **bugetul** public, care în proporție de 35% depind de TVA (și care taxează consumul, nu producția). Veniturile bugetare au crescut cu 14% față de nivelul planificat pentru ianuarie 2007, dar cheltuielile bugetare totale au fost executate la nivelul de 66%. Parțial aceasta se explică prin întârzierile tehnice de reflectare a cheltuielilor în sistemul trezorerial, parțial prin lipsa capacităților umane și tehnice necesare pentru „absorbirea fondurilor”. În ianuarie a fost interzisă practicarea a patru genuri de activitate pe baza patentei de întreprinzător. Costurile bugetare ale acestei decizii nu sunt mari, 7,6 milioane lei anual, dar consecințele sociale și politice pot fi serioase.

În ianuarie-februarie 2007 Banca Națională a Moldovei (BNM) a păstrat intacte ratele la instrumentele de **politică monetară**. În același timp, BNM și-a intensificat eforturile anti-inflaționiste, sterilizând în ianuarie lichidități de aproape 1,5 miliarde lei, comparativ cu 1,0 miliarde lei în ianuarie 2006.

Ianuarie și februarie nu au adus modificări esențiale în evoluția **sectorului bancar**, această perioadă fiind tradițional caracterizată ca una liniștită și fără evoluții spectaculoase. Totuși, se profilează și simptome ale intensificării competiției bancare pentru acordarea creditelor ieftine în segmentul retail. Ratele dobânzilor atât la credite, cât și la depozite au continuat creșterea începută în 2006. S-a redus marja dintre rata medie a dobânzii la credite și cea la depozite, confirmând ipoteza referitoare la intensificarea concurenței.

Pe **piețele financiare** s-a observat o scădere accentuată a dobânzii la hârtiile de valoare de stat (de la 14,33% la începutul lui ianuarie la 11,72% către sfârșitul lui februarie pentru bonurile de trezorerie cu maturitatea de 91 de zile). Este semnificativ faptul că cererea la licitațiile din ultima perioadă a depășit oferta cu cel puțin 50%, băncile fiind interesate în plasarea sigură a resurselor disponibile. Leul s-a apreciat în raport cu dolarul, contrazicând evoluțiile tradiționale de depreciere specifice pentru această perioadă. Aceasta se datorează influxurilor de valută în numerar de la emigranții moldovenii și creșterea volumului investițiilor străine în economia națională. Simptomatic, în februarie BNM și Ministerul Economiei au hotărât să micșoreze cursul prognozat pentru anul 2007 de la 14,60 la 13,20 MDL/USD.

În ianuarie au devenit disponibile datele finale asupra **comerțului extern** pentru 2006. Deficitul comercial a atins cota de 1,6 miliarde USD, puțin mai mult decât estimam noi în BER-16. Pentru prima dată în ultimii nouă ani, creșterea galopantă a deficitului se explică nu doar de expansiunea accelerată a importurilor, dar și de comprimarea exporturilor. Creșterea ponderii exporturilor către UE este salutară (35% față de 29,7% în 2005), dar nu și pierderea pozițiilor pe piețele estice. În 2007 ponderea exporturilor spre UE va depăși 52-54%, ca urmare a aderării României și Bulgariei la UE. Cât privește perspectivele revenirii vinurilor moldovenești pe piața rusă, acestea rămân a fi îndepărtate. Reluarea exporturilor de produse de origine vegetală și animalieră spre Rusia însuflă optimism, dar motive de bucurie adevărată vor fi atunci când vor putea exporta majoritatea companiilor.

După o scădere dramatică a prețurilor în primele zile ale lui 2007, începând cu mijlocul lunii ianuarie **petrolul** a început din nou să se scumpească pe piețele internaționale, iar în a doua jumătate a lunii februarie a oscilat în jurul a 60 USD/baril. Pe **pieța valutară internațională** în ianuarie au predominat tendințele de ieftinire a valutei europene. În februarie, din contra, eura s-a apreciat de la 1,29 la 1,32 USD/EUR. Evoluția dată a fost determinată de datele statistice pesimiste care arată slăbirea creșterii economice în SUA și de acutizarea riscurilor geopolitice în legătura cu dosarul nuclear iranian. La 27 februarie 2007 practic în toată lumea s-a observat o scădere importantă a **indicilor bursieri**. Cea mai semnificativă recesiune (-9%) a fost la bursa chineză. Căderea bursei chineze a avut ecouri imediate în toată Asia, iar mai târziu au scăzut indicii bursieri în America Latină, SUA, Europa și Rusia. În virtutea subdezvoltării sistemului său financiar, Moldova este izolată de aceste influențe nefaste. Mica criză financiară din 27 februarie este puțin probabil să influențeze creșterea globală, dar dacă și o va face, aceasta se va solda cu reducerea cererii pentru petrol și cu ieftinirea acestei resurse.

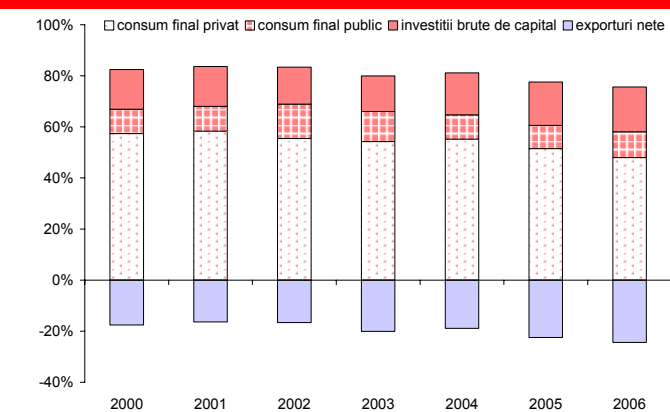
Principalii noștri parteneri comerciali au înregistrat în ianuarie-februarie o dinamică economică bună. **Rusia** continuă să profite de prețurile mari la hidrocarburi, dar pe viitor importanța acestei ramuri în creșterea economică va scădea. PIB-ul în **Ucraina** a crescut puternic în ianuarie 2007 (+9,3%), grație evoluțiilor pozitive din industrie (+15,8%) și construcții (+26,3%). Însă relațiile tot mai încordate între coaliția de guvernământ și opoziție periclitează dezvoltarea economică. **Germania**, cea mai mare economie europeană și cel de-al doilea partener comercial al Moldovei în „vechea Europă”, înregistrează o revenire economică solidă, în primul rând grație exporturilor și competitivității internaționale sporite a companiilor. **Italia**, care pentru Moldova este principalul partener comercial în nucleul UE, pare să se afle la polul opus: competitivitatea internațională a companiilor italiene suferă din cauza creșterii costurilor de muncă, condițiilor rigide de pe piața muncii și reglementării excesive a activităților de producere. După 1 ianuarie 2007 România devine principalul nostru partener comercial din UE-27. Cu toate că economia **României** crește foarte puternic, același lucru nu se poate spune și despre sectorul vinicol. Producătorii români au pierdut o parte din exporturi în Germania și Japonia, în timp ce consumul intern în România crește. Această situație oferă producătorilor de vin din Moldova atât oportunități comerciale de utilizat, cât și lecții de învățat.

PIB

În februarie 2007 Biroul Național de Statistică (BNS) a publicat datele preliminare asupra creșterii PIB în anul 2006 și datele precizate pentru anul 2005. Rata de creștere a PIB pentru 2005 a fost precizată la 7,5% față de rata anterioară de 7,1%. Noul indicator este rezultatul reevaluării în sens pozitiv a volumului producției totale cu 800 milioane lei și a consumurilor intermediare cu 620 milioane lei.

Indicatorul de 4% anunțat de BNS pentru 2006 practic coincide cu estimările anterioare ale Centrului Analitic EXPERT-GRUP (vezi **BER 16**) asupra avansului economic realizat de Republica Moldova în anul precedent. În virtutea șocurilor macroeconomice externe, dar și a slăbiciunilor structurale interne, creșterea din anul precedent a fost sub performanța medie realizată în 2000-2005 (6,3%). Cu toate că, conform înțelegerilor la care s-a ajuns cu Federația Rusă, prețul gazului natural livrat de compania „Gazprom” va continua să crească cel puțin până în 2011, această creștere se va produce eşalonat și nu va comporta efecte șocante, companiile având timp să se adapteze.

Figura 1 Evoluția structurii PIB pe elemente de cheltuieli

Surse: BNS, estimări 2006 și prognoze 2007 EG

Prin urmare, dacă în 2006 în mod efectiv vor fi înlăturate barierele la exportul produselor moldovenești în Rusia, revenirea la nivelul de producție din 2005 ar putea rezulta într-o creștere economică destul de puternică. Deloc întâmplător, credem, la sfârșitul lunii februarie FMI și-a revizuit propria prognoză asupra creșterii economice a Moldovei pentru 2007 de la 3% la 4,5-5%. EXPERT-GRUP deocamdată păstrează prognoza sa anterioară asupra creșterii PIB în 2007 la nivelul de 6,0-6,5%.

Privind la dimensiunea calitativă a creșterii economice, datele statistice preliminare reconfirmă persistența unor tendințe negative. Structura PIB pe elemente de cheltuieli arată o sporire a rolului consumului, investițiilor și importurilor și o marginalizare a exporturilor (Figura 1).

În 2006 PIB a depășit nivelul de 44 miliarde de lei în prețuri curente, ceea ce reprezintă circa 3,37 miliarde USD. Exprimat la Paritatea Puterii de Cumpărare, PIB pentru 2006 a fost estimat de EXPERT-GRUP la 3550 USD pe cap de locuitor (Tabelul 1).

Tabelul 1 Dinamica PIB și a veniturilor remise de emigranți

	2003	2004	2005	2006
Rata de creștere a PIB, %	6.6	7.4	7.5	4.0
PIB / capita, USD, Paritatea Puterii de Cumpărare	2785	3046	3360	3550e
Venituri remise de emigranți, % din PIB	24.4	27.0	30.5	31.9e

Surse: BNS, Raportul Național de Dezvoltare Umană pentru PIB/capita și estimările EXPERT-GRUP pentru anul 2006

Datele preliminare asupra veniturilor remise de către emigranții moldoveni sugerează că rolul acestora în finanțarea consumului intern a devenit și mai important în 2006. Veniturile transferate numai prin canalele bancare au depășit 850 milioane USD, fiind cu 25% mai mari decât în 2005. Totodată, judecând după unii indicatori alternativi, constatăm că creșterea veniturilor medii a fost însoțită de agravarea ratei de sărăcie în mediul rural și a inegalității de venituri în societate.

Industria

Începutul anului 2007 nu a adus schimbări structurale în cadrul sectorului, întreprinderile industriale de toate formele de proprietate fabricând producție în valoare de 1558,5 milioane lei în prețuri curente. Indicele volumului producției industriale față de ianuarie 2006 în prețuri comparabile a constituit 89,8%, coborând la un nou minim-record (Figura 2).

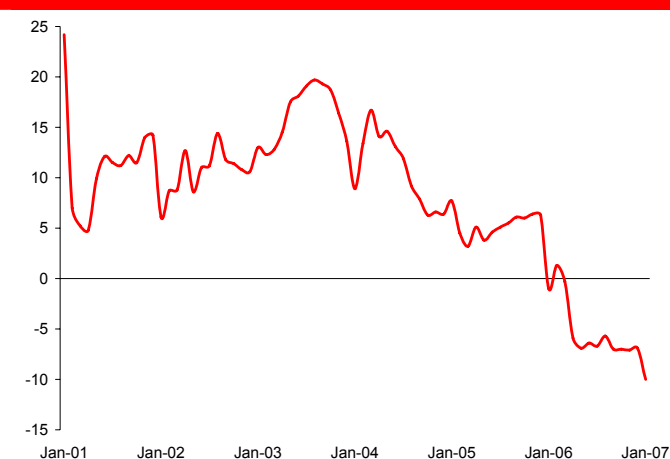
Recesiunea înregistrată a avut la bază mai multe elemente negative care au influențat evoluția industriei în această perioadă. Interdicția de comercializare a vinurilor moldovenești în Federația Rusă au pus în regim de austeritate întreaga industrie de specialitate. Volumul producției vinicole în luna ianuarie a scăzut de 5 ori comparativ cu perioada similară a anului precedent. Aceleași cauze au provocat o descreștere de 3 ori a volumului de producere a băuturilor alcoolice distilate. În pofida scăderii drastice a producției, capacitățile naționale de producție vinicolă nu au fost distruse, de aceea teoretic este posibilă revenirea rapidă la volumele

anterioare de producție odată cu identificarea unor piețe de export. Evident, perpetuarea cu un încă un an a crizei în vinificație ar putea să înrăutățească dramatic situația, deoarece riscăm să rămânem fără materie primă locală.

Temperaturile ridicate din această iarnă au determinat un consum mai moderat de energie electrică și termică comparativ cu ianuarie 2006. În consecință, companiile autohtone au scăzut livrările de energie electrică și termică cu aproximativ 8% (cauzând reducerea pe total industrie cu 1,5%). Condițiile climaterice au determinat și o scădere de 17% în fabricarea încălțăminte.

Tendința negativă de descreștere a producției în industria tutunului persistă deja câțiva ani. În ianuarie 2007 declinul a continuat chiar în ciuda eforturilor anterioare ale guvernului de a salva situația cu subsidii directe. În ianuarie declinul a constituit 23% comparativ cu ianuarie 2006 (contribuind cu 0,5 puncte procentuale la declinul general din industrie).

Figura 2 Creșterea producției industriale, %, cumulativ de la începutul anului

Surse: BNS, estimări 2006 și prognoze 2007 EG

Având în vedere legăturile strânse între industria produselor din hârtie și carton cu industria vinului, este ușor de explicat de ce prima a înregistrat o descreștere de 16%.

Producția industriei alimentare și a băuturilor în ansamblu a diminuat cu 28%. Totodată, s-a înregistrat majorarea producției într-o serie de ramuri: fabricarea produselor de morărit (de 2,1 ori); fabricarea nutrețurilor gata pentru animale (de 1,7 ori); fabricarea de cacao, ciocolată și produselor zaharoase de cofetărie (de 1,6 ori); fabricarea apei minerale și băuturilor răcoritoare (cu 36%); fabricarea uleiurilor și grăsimilor (cu 27%); prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor (cu 26%); fabricarea berii (cu 26%). Dar aceste performanțe

sunt prea puțin semnificative și au exercitat o influență minoră asupra evoluției industriei în ansamblu. Este posibil totuși ca unele ramuri importante din industria alimentară să iasă din recesiune. În particular, așteptăm evoluții pozitive în industria cărnii și produselor de carne. Protocoale de reluare a exporturilor acestor produse au fost semnate în ianuarie-februarie și cu Rusia, și cu Ucraina și câteva companii au reluat deja exporturile (vezi **Partenerii comerciali**).

Așteptări majore privind redresarea situației din industrie sunt legate și de negocierile cu Rusia privind restabilirea exporturilor de vinuri. În pofida tuturor tergiversărilor birocratice și tehnice curente, este posibil ca un număr relativ limitat de companii din Moldova, a căror capital este parțial sau total rus, să primească cote de export în Rusia. Dar ce au de gând să facă restul producătorilor?

Agricultura

În februarie au fost publicate datele revizuite asupra producției agricole în 2006. Contrar estimărilor anterioare care indicau asupra unei stagnări agricole, noile date confirmă o recesiune de 4,6% în sector. Creșterea cu 4,4% a producției în sectorul zootehnic nu a avut cum să compenseze scăderea cu 8,5% a producției în fitotehnie. Deosebit de mult s-au făcut simțite scăderea cu 21% a producției de culturi cerealiere și boboase, cu 14% a producției de fructe și cu 11% a producției de struguri.

În 2007 incertitudinile continuă să planeze asupra agriculturii. Deoarece de la 1 ianuarie România este parte componentă a Uniunii Europene, toate exporturile spre această țară sunt efectuate pe baza regulilor și cerințelor UE (vezi și secțiunea **Comerț extern**). În aceste circumstanțe producătorii moldoveni trebuie să se limiteze la piața internă sau să găsească alte soluții de export. Deosebit de mult au suferit companiile avicole exportatoare de ouă de găină în România. Suprasaturarea pieței interne cu aceste produse a provocat o ieftinire a ouălor cu aproximativ 60% până la 0,5-0,6 MDL/bucata.

Deținătorii de frigidere industriale pot spera la o soluționare a problemei merelor pe care le au în stocuri. Prețurile pentru produsele din Polonia încep a crește datorită stocului limitat (în frigiderile convenționale), iar prețul celor din frigiderile cu atmosferă controlată va fi mai înalt decât cele existente pentru moment.

În februarie Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Regulamentul cu privire la modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli¹. Însă valoarea totală a fondului este de numai

¹ Adoptat prin Hotărârea de Parlament nr.15-XVI din 9 februarie 2007.

240 milioane lei, iar analizele arată că utilizarea resurselor este inefficientă și nu atinge scopul stabilit de susținere a agricultorilor. Adeseori beneficiarii finali de subvenții sunt nu producătorii agricoli, ci companiile care achiziționează și cultivă producție agricolă.

Politica de subvenționare a agriculturii poate să-și atingă rezultatele numai prin majorarea subvențiilor și alocarea lor mai eficientă. Ținând cont că în bugetul public se încasează venituri bugetare excedentare (vezi secțiunea **Bugetul**) credem că este posibilă majorarea mijloacelor fondului. De asemenea, este posibilă asigurarea unei eficiențe mai mari în utilizarea resurselor existente, în primul rând prin eliminarea practicilor care conduc la selectarea adversă sau chiar coruptă a gospodăriilor beneficiare. În particular, analizele asupra alocării subvențiilor arată că principalii beneficiari sunt marile gospodării agricole, în timp ce gospodăriile țărănești și micile întreprinderi individuale sunt de-a dreptul discriminate.

La sfârșitul lunii februarie 2007 guvernul a aprobat și noile reguli de subvenționare a riscurilor asigurate în agricultură. A fost extinsă lista riscurilor subvenționate din buget, iar cotele de compensare au fost ridicate până la 60% din costul poliței de asigurare. Se pare că și în Moldova începe să se afirme o „cultura” de asigurare a riscurilor agricole: dacă în 2005 au fost valorificate numai 90 mii de lei din 5 milioane alocate pentru subvenționare, atunci în 2006 deja 4 milioane din cele 15 alocate. Ținând cont de creșterea cererii de servicii de asigurare și de faptul că în ultimii ani s-au multiplicat riscurile la care este expusă agricultura, în 2008 va fi necesară majorarea semnificativă a alocărilor din buget la circa 25-30 milioane lei.

Construcțiile

Sectorul construcțiilor și-a continuat ascensiunea și în prima lună a anului 2007. Așa spre exemplu, conform datelor statistice s-au înregistrat creșteri ale volumului producției în tăierea, fasonarea și finisarea pietrei (de 3,4 ori); industria metalurgică (de 3,2 ori); industria extractivă (de 2,8 ori); fabricarea cimentului, varului și ipsosului (de 2,7 ori); fabricarea elementelor din beton ipsos și ciment (de 1,9 ori); fabricarea lacurilor și vopselelor (de 1,9 ori); fabricarea produselor finite din metal (cu 30%); fabricarea sticlei și articolelor din sticlă (cu 4%). Creșterea cererii pentru spații locative și de afaceri a favorizat din plin dezvoltarea sectorului dat.

Numărul companiilor care au desfășurat activități de construcții-montaj păstrează o dinamică pozitivă, la începutul anului existând circa 800 unități. Interesul pentru piața dată este determinat de cererea pentru spații locative care rămâne a fi înaltă în pofida prețurilor mari.

În 2007 și-au făcut apariția și companii care oferă apartamente în categoria medie de prețuri. Ofertanții propuneau prețuri de 390 euro/1m², dar suprafețele care urmau a fi achiziționate erau de peste 100 m². Dar numărul acestor oferte este încă foarte mic pentru a produce careva schimbări de structură pe piața imobilului. După cum informează agențiile imobiliare, prețurile în sectorul imobiliar au continuat să crească în luna ianuarie.

Singura cale de asigurare a accesului la spații locative este creditarea ipotecară la rate ale dobânzii accesibile consumatorilor de rând. Acest instrument ar avea mai multe aspecte pozitive. În primul rând, ar reduce presiunile financiare asupra celor care doresc să procure apartamente, în al doilea rând, ar crea oportunități de achiziționare a spațiului locativ pentru un segment mai larg al populației și, în sfârșit, ar filtra numărul companiilor existente în direcția eliminării celor neserioase.

Prețurile

Prima lună a anului curent a fost marcată de o creștere relativ moderată a prețurilor. (Evident, folosind calificativul „relativ moderată” avem în vedere istoria monetară a Moldovei și facem abstracție de la performanțele mai înalte la capitolul combaterea inflației realizate de alte țări din regiune). Rata lunară a inflației în ianuarie a fost de 0,9%, comparativ cu 1,9% în ianuarie 2006 și 1,1% în ianuarie 2005. Tarifele la serviciile prestate populației s-au schimbat abia perceptibil (0,2%). Mărfurile nealimentare au devenit în medie cu 0,8% mai scumpe, în primul rând datorită continuării scumpirii medicamentelor. Prima ieftinire importantă din anul 2007 a fost reducerea prețurilor la unele tipuri de combustibil petrolier. La 19 ianuarie stațiile PECO au redus prețul benzinei cu circa 3,4%, a motorinei cu 2%, iar a gazului lichefiat cu aproape 5%. Ieftinirea a fost condiționată de scăderea prețului petrolului și derivatelor petroliere pe piețele internaționale în acea perioadă. În ianuarie alimentele s-au scumpit cel mai mult – cu circa 1,4% - în primul rând datorită scumpirii puternice a legumelor (15%). În ianuarie s-a prefigurat tendința de ieftinire a ouălor de găină, ca urmare a sistării exporturilor în România după aderarea acestei țări la UE. Această tendință s-a accentuat și mai mult în februarie.

Deși ar putea suna paradoxal, EXPERT-GRUP crede că reducerea tensiunilor inflaționiste în ianuarie 2007 este în mare măsură rezultatul unor anticipări inflaționiste mai mari pentru următoarele luni. Fiind în așteptarea unor decizii finale ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică și primăriilor locale asupra noilor tarife la gazul natural, energia electrică și termică, producătorii și comercianții au preferat să amâne pentru lunile

februarie-martie adaptarea prețurilor de realizare la noile costuri de producție.

Aceste decizii nu au întârziat să apară: la 14 februarie ANRE a adoptat noile grile de tarife la gazele naturale furnizate de SA „Moldovagaz”, la producerea energiei electrice și livrarea energiei termice. După cum ilustrează Tabelul 2, creșterea prețurilor este foarte semnificativă și va comporta efecte sociale negative.

Tabelul 2 Variația unor tarife în sectorul energetic

	Precedentul tarif	Actualul tarif
Gaz natural livrat CET-urilor, lei/1000 m ³	1745	1955
Gaz natural livrat consumatorilor casnici, consum lunar sub 30 m ³ , lei/1000 m ³	2196	2406
Energia termică, CET-1, lei/Gcal	136,0	322,9
Energia electrică CET-1, bani/kWh	43,7	86,6

Sursa: Monitorul Oficial.

Este posibil ca majorarea prețurilor în sectorul energetic să impună revizuirea prețurilor de desfacere și în alte sectoare. În particular, în februarie au fost operate scumpiri „tehnice” a câtorva produse de panificație realizate de compania de stat SA „Franzeļuța”². În același timp, majorarea prețurilor la produsele de panificație a fost într-o anumită măsură influențată și de modificarea de către Guvern a modului de formare a prețurilor la unele mărfuri social-importante. De exemplu, în cazul pâinii, cheltuielile de transport până la unitatea de realizare nu se vor mai acoperi din contul adaosului comercial de 10%, ci se vor include în costurile de producție.

Prețurile mari la grâu pe piețele internaționale (vezi secțiunea **Piețe Internaționale**) și anularea restricțiilor la exportul de cereale ar putea determina un deficit de grâu și de făină de calitate pe piața internă. Pe piața internă deja se observă scumpirea făinii de grâu (4,2 lei/kg în luna februarie 2006 față de 2,6 lei/kg în octombrie 2006) și aceasta poate servi ca o premisă în plus pentru majorarea prețurilor la pâine în prima jumătate a anului 2006. Mai ales că prețurile la pâinea produsă de SA „Franzeļuța” nu au mai fost revizuite din noiembrie 2003.

Piața muncii

În ianuarie 2007 salariul mediu real a crescut cu 11% față de ianuarie 2006, atingând nivelul de 1780 lei. În același timp, salariile reale au scăzut în industria băuturilor (-3%) și în învățământ (-8,5%). În primul caz, scăderea salariilor reale este rezultatul recesiunii producției și dificultăților financiare cu care se confruntă companiile vinicole. În cazul învățământului, explicația

constă în faptul că prin amendarea legii cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, Parlamentul a amânat majorarea salariilor de bază pentru câteva categorii bugetare, inclusiv pentru salariații din sistemul de învățământ, de la 1 ianuarie 2007 pentru 1 decembrie 2007³. Adoptând această modificare, Parlamentul a sfidat prevederile altei legi, cea a învățământului⁴, care în articolul 53, p.6, stipulează în mod expres că „salariul minim al cadrelor didactice nu va fi mai mic decât salariul mediu al salariaților din economia națională”.

În consecință, perioada ianuarie-februarie a fost marcată de tensiuni sociale puternice, salariații din învățământ amenințând cu organizarea unor greve generale și chiar desfășurând și acțiuni sporadice de protest. De rând cu inițiativele legislative care au venit din partea opoziției de anulare a amendamentelor legislative menționate, tensiunile sociale pot servi la intensificarea tensiunilor politice intra- și extraparlamentare. Acest lucru nu va prii guvernării în anul electoral 2007 și va fi utilizat de partidele de opoziție pentru a-și maximiza șansele de succes în alegerile locale. Mai ales că în perioada pre-electorală 2007 guvernarea deja a acumulat o serie de „bile negre”, adoptând asemenea decizii sensibile cum ar fi majorarea tarifelor la serviciile comunale (vezi **Prețuri**) și amendarea legii cu privire la patenta de întreprinzător (vezi **Bugetul**). Deloc întâmplător, după o serie de negocieri cu sindicatele guvernul a promis totuși majorarea eșalonată a salariilor bugetare începând cu 1 aprilie, nu 1 decembrie 2007.

Datele statistice finale asupra salariilor în 2006 confirmă creșterea reală de 14% a salariului mediu pe economie. Totodată, analiza seriilor statistice pentru 2003-2006 denotă și o tendință pozitivă de reducere a decalajelor salariului mediu plătit pe sectoare și ramuri de activitate (Tabelul 3).

Însă se observă că într-un asemenea sector extrem de important din punct de vedere social și economic cum este agricultura, din contra, persistă tendința de micșorare a salariului relativ. Aceasta compromise eforturile de reducere durabilă a fenomenului sărăciei, componenta sa principală fiind sărăcia rurală. Mai mult decât atât, conform unor informații recente publicate de Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, procesul de creare a locurilor de muncă în mediul rural avansează de 5-6 ori mai lent decât în mediul urban⁵. Constatarea regretabilă este că economia rurală în Moldova înseamnă eminamente o economie agrară

³ Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, nr. 442 din 28.12.2006.

⁴ Legea învățământului, nr. 547 din 21.07.1995.

⁵ Știrea „În 2006 au fost înregistrate 47,5 mii locuri de muncă” plasată pe site-ul Ministerului Economiei și Comerțului, link-ul <http://www.mec.gov.md/news.aspx?NewsItem=14455>.

² Calificativul „scumpire tehnică” aparține conducerii SA „Franzeļuța”. Vezi știrea „Franzeļuța precizează că a operat „scumpiri tehnice” doar pentru unele tipuri de pâine”, agenția de presă Basa-Press, 21 februarie 2007.

nediversificată și condiții de trai precare, acestea fiind bariere majore în calea modernizării economice și sociale a țării.

Tabelul 3 Salariile pe sectoare, % din media națională

	2003	2004	2005	2006
Agricultură	55	57	56	53
Industrie	145	138	135	124
Construcții	139	152	152	144
Comerț	84	91	90	88
Hoteluri și restaurante	96	92	90	83
Transporturi și comunicații	164	163	163	151
Activități financiare	328	295	262	228
Tranzacții imobiliare	126	125	127	121
Administrație publică	118	109	103	127
Învățământ	69	64	67	72
Sănătate și asistență socială	64	76	74	78
Abaterea medie pătrată	67.4	59.7	53.6	46.7

Sursa: calculele EXPERT-GRUP pe baza datelor BNS.

Consumul

Judecând după faptul că în ianuarie 2007 a continuat creșterea salariilor (vezi secțiunea **Piața muncii**), iar creșterea prețurilor a încetinit (vezi **Prețuri**), putem să estimăm că înclinația populației spre consum a rămas înaltă. Cheltuielile totale de consum au crescut cu circa 7% față de ianuarie 2006. O estimare precaută a ratei de creștere a vânzărilor cu amănuntul în ianuarie este 8%, iar a serviciilor – cu 4%.

În același timp, evoluția proastă a agriculturii și a vinificației ne face să credem că în ianuarie 2007 au continuat să se amplifice decalajele de venituri ale locuitorilor din sate față de cei din marile zone urbane. Aceasta limitează semnificativ potențialul de creștere a consumului intern, adică și creșterea economică în ansamblu.

În februarie guvernul a publicat Strategia cu privire la dezvoltarea comerțului exterior și o hotărâre cu privire la dezvoltarea rețelei de supermarketuri⁶. Este prevăzută construirea a 9 supermarketuri la prima etapă (orașele Anenii Noi, Cahul, Comrat, Drochia, Hâncești, Rezina, Ungheni, Soroca și Orhei) și a 3 supermarketuri la a doua etapă (2 în Chișinău și 1 în Bălți).

Menționăm că anterior câteva rețele retail private și-au anunțat intenția de a-și extinde afacerile în regiuni. Planurile guvernului evident că vor compromite strategiile private. Nu este clară logica guvernului de a stabili dezvoltarea comerțului intern ca prioritate pentru sine. În realitate, aceasta este o prioritate dubioasă. Există o mulțime de alte sfere de activitate economică (de exemplu, infrastructura, gospodăria comunală) în

care investirea resurselor și atenției guvernului este mult mai indicată decât comerțul intern, dezvoltarea căruia fără îndoială poate fi lăsată pe seama sectorului privat.

Bugetul

Anul bugetar 2007 a început pe aceeași notă optimistă ca și cel precedent. Veniturile globale în bugetul public au crescut cu ritmuri înalte: cu 14% față de nivelul planificat și cu 34% față de ianuarie 2006. TVA nu doar că rămâne principala sursă de venituri bugetare (asigurând peste 35% din veniturile globale realizate în ianuarie 2007), dar chiar își consolidează cota parte (comparativ cu 29,4% în ianuarie 2006).

Tabelul 4 Dinamica bugetului public național

	Planificat L1-07	Executat L1-07	Executat L1-06
Venituri globale, milioane MDL	1204,4	1377,8	1029,9
Inclusiv, venituri din TVA, milioane MDL	428,0	398,9	303,0
Inclusiv, impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător	69,5	112,2	29,6
Cheltuieli globale, milioane MDL	1999,5	1311,0	890,4

Surse: BNS, Raportul Național de Dezvoltare Umană pentru PIB/capita și estimările EXPERT-GRUP pentru anul 2006

Cota înaltă a impozitelor indirecte în totalul veniturilor bugetare este un subiect permanent în dezbaterile economice din Republica Moldova. Pe lângă dezavantajele pe care le implică, trebuie de menționat că cota înaltă a TVA și a accizelor în veniturile bugetului asigură o anumită stabilitate bugetară și oferă răgaz guvernului pentru adaptarea bugetului la realitățile din sectorul productiv al economiei. Aceasta se explică prin aceea că consumul este mult mai inert decât producția, de aceea și veniturile asupra consumului sunt mai stabile decât cele percepute asupra rezultatelor activității economice (profit, salarii, etc.).

Anume TVA și accizele în 2006 au protejat bugetul public de influențele nefaste care au venit din partea sectorului real și a celui extern. Cu toate acestea, în 2007 bugetul s-ar putea arăta mult mai sensibil la recesiunea din industria vinicolă și la blocarea exporturilor vinicole în Rusia. În februarie 2007 Ministrul Finanțelor al Republicii Moldova estima că veniturile lunare ratate de bugetele publice din cauza stopării exporturilor de vinuri în Rusia sunt de circa 40-50 milioane lei. În același timp, dacă măcar jumătate din companiile vinicole nu vor relua exporturile spre Rusia sau identifica alte piețe de desfacere, în viitor pierderile bugetare ar putea deveni și mai mari deoarece recesiunea din vinificație va exercita influențe negative asupra agriculturii și treptat va fi urmată și de reducerea consumului.

⁶ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la dezvoltarea unei rețele de supermarketuri, nr. 112 din 01.02.2007.

De aceea, rolul altor venituri decât cele colectate din impozite indirecte nu trebuie neglijat. De exemplu, în ianuarie deficitul de venituri colectate din TVA (-29 milioane lei) provocat de restituirile mari de TVA a fost mai mult decât compensat de excedentul de încasări din impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător.

Conform rapoartelor Ministerului Finanțelor, cheltuielile globale în bugetul public au fost executate în proporție de 65,6% din nivelul planificat. (Deservirea datoriei interne și externe este poate singurul capitol de cheltuieli la care guvernul dă dovadă de o disciplină financiară exemplară). Abaterea de la planul financiar global se datorează în principal neexecutării cheltuielilor în bugetele locale, dar nici partea de cheltuieli din bugetul de stat nu a fost executată decât în proporție de 72%.

Două cauze explică această stare de lucruri (care în mod sigur va persista și pe parcursul anului). Prima este una tehnică, determinată de întârzierile în circulația informației în sistemul trezorerial. A doua este de natură sistemică, determinată de lipsa resurselor umane pentru un management financiar adecvat. Această deficiență se manifestă atât la nivel local, cât și la nivelul unor autorități centrale. Executarea întârziată a cheltuielilor bugetare probează capacitățile mici de absorbție financiară ale Republicii Moldova care ar putea să compromită într-o anumită măsură utilizarea eficientă a fondurilor externe promise de comunitatea internațională pentru anul 2007.

Din 1 ianuarie 2007 au intrat în vigoare amendamentele la legea cu privire la patentă de întreprinzător prin care au fost eliminate câteva tipuri de activitate din acest regim⁷. Activitățile pe bază de patentă sunt destul de importante din punct de vedere fiscal. În prezent pe bază de patentă activează undeva 44 mii de antreprenori individuali, care achită anual circa 72 milioane lei ca impozite și taxe.

Pentru 2007 decizia adoptată vizează numai 4 genuri de activitate în care sunt implicați, conform informațiilor oficiale, circa 4,2 mii cetățeni. Evident, interzicerea activității nu provoacă pierderi semnificative pentru buget (estimativ 7,6 milioane de lei). Dar în felul în care a fost adoptată inițial, această decizie risca să provoace implicații sociale și politice serioase. În particular, există riscul că mulți din titularii de patentă nu vor putea să deschidă alte tipuri de întreprinderi recomandate de guvern (SRL, întreprinderi individuale) și să completeze armata șomerilor sau emigranților. Guvernul a mai fost învinuit și de faptul că, interzicând activitățile comerciale pe bază de patentă, ar urmări de fapt limitarea concurenței și promovarea intereselor companiilor din

sfera „comerțului organizat”. Un argument în plus utilizat de adepții acestei poziții este faptul că, la puțin timp de la intrarea în vigoare a modificărilor privind patentă de întreprinzător, guvernul a lansat un pachet de acte normative pentru dezvoltarea comerțului intern și construirea unei rețele de supermarketuri (vezi **Consumul**).

Moneda

În ianuarie-februarie 2007 Banca Națională a Moldovei (BNM) a păstrat intacte ratele la instrumentele sale de politică monetară. În decembrie 2006 rata de bază a BNM a atins 14,5% și o nouă majorare semnificativă, deși posibilă, este puțin probabilă în viitorul apropiat. O asemenea majorare ar fi indicată doar în cazul intensificării riscurilor inflaționiste sistemice, situație care nu se observă la moment în economie.

Pe de altă parte, după ce în 2006 BNM a fost investită cu sarcina univocă de a controla inflația, în 2007 Banca trebuie să își intensifice prezența sa pe piața monetară și să utilizeze mai eficient instrumentele care îi stau la dispoziție. În prima lună a anului, volumul total al operațiunilor BNM de sterilizare a lichidităților a fost de aproape 1,5 miliarde lei, comparativ cu 1,0 miliarde lei în ianuarie 2006. Certificatele BNM au devenit principalul instrument, deși tot mai scump, utilizat pentru sterilizarea masei monetare. Ratele dobânzilor plătite la Certificatele BNM a ajuns în ianuarie 2007 la 13,9%, comparativ cu 1,6% plătite în ianuarie 2006.

Sistemul bancar

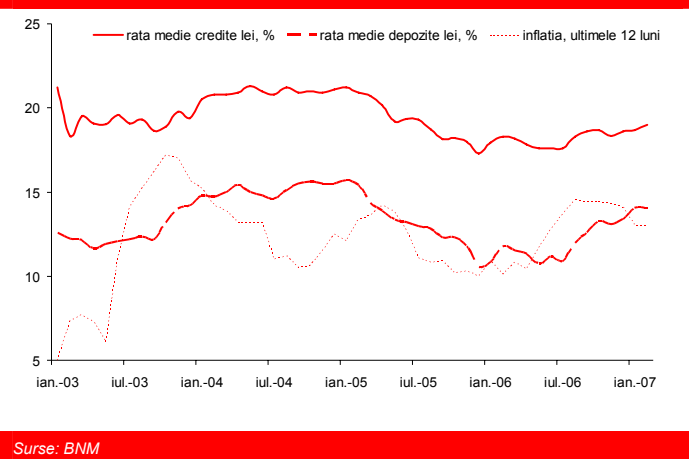
Primele 2 luni ale anului 2007 nu au adus modificări esențiale în evoluția sectorului bancar, această perioadă fiind tradițional una fără evoluții spectaculoase. Merită de menționat totuși că în ianuarie a fost formalizată achiziția băncii comerciale Mobiasbancă de către Societe Generale și organizată adunarea generală a acționarilor băncii. În februarie câteva bănci comerciale autohtone au încheiat acorduri cu bănci străine ce le va permite obținerea unor resurse ieftine din exterior. Astfel, se profilează primele simptome ale intensificării competiției bancare pentru segmentul retail, în particular pentru finanțarea gospodăriilor țărănești și micilor întreprinderi din sectorul rural.

Ratele dobânzilor atât la credite, cât și la depozite au continuat creșterea începută în 2006. Dobânzile la depozitele atrase în valută străină a atins în ianuarie 2007 cota de 5,86% față de 5,62% în decembrie 2006. Dobânzile pentru creditele valutare au evoluat ceva mai lent, de la 10,97% la 11,12%. În ianuarie creșterea cea mai mare a înregistrat-o rata medie a dobânzii la depozitele în MDL, atingând 14,03% față de 13,40% în decembrie 2006. Rata reală a dobânzii în ianuarie a

⁷ Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative nr. 208 din 07.07.2006.

devenit pozitivă comparativ cu inflația din ultimele 12 luni. În aceeași perioadă, rata medie la creditele acordate în MDL a adăugat 0,11 puncte procentuale, atingând cota de 18,70%.

Figura 3 Evoluția ratei dobânzilor

Este vizibilă creșterea mai lentă a ratelor medii la creditele acordate de către băncile comerciale comparativ cu cea la depozite. Pentru moment, se pare că au fost epuizate rezervele de creștere ale dobânzilor pentru credite, cu atât mai mult cu cât nici piața depozitelor nu mai arată semne ferme de creștere a ratei dobânzii.

În ianuarie-februarie s-a redus marja dintre rata medie a dobânzii la credite și cea la depozite, marja fiind unul din factorii de care depinde profitul băncilor. De aici ar putea rezulta două concluzii alternative: ori băncile ar fi de acord să renunțe la o parte din profit doar ca să atragă în continuare resurse și să nu-și piardă imaginea și poziția de piață ori băncile au exagerat cu ofertele pe piața depozitelor și nu au ținut cont de prețul acestor resurse atrase. Unele bănci oferă dobânzi de 17% și chiar 17,5%. Cel mai probabil, ratele medii ale dobânzilor la depozite și la credite vor scădea sau cel puțin vor rămâne aceleași în perioada imediat următoare. Această dinamică ar putea fi favorizată și de scăderea ratei anualizate a inflației la 12,7% în ianuarie 2007 față de 14,1% în decembrie 2006. Un alt factor care ar putea contribui este scăderea tot mai accentuată a ratei dobânzii la hârtiile de valoare de stat pe piața primară din ultima perioadă (vezi **Piețele financiare**).

Piețele financiare

În primele două luni ale anului s-a observat o scădere accentuată a ratei dobânzii la hârtiile de valoare de stat pe piața primară. Astfel, dacă la licitația din 02 ianuarie 2007 rata medie ponderată a dobânzii la bonurile de

trezorerie cu termenul de circulație de 91 de zile constituia 14,33%, atunci la licitația din 27 februarie 2007 aceasta a constituit 11,72%.

Este semnificativ că cererea la licitațiile din ultima perioadă a depășit oferta cu cel puțin 50%. La licitațiile din 23 și 30 ianuarie 2007, când au început să apară semne de scădere a ratei dobânzii la HVS, cererea pentru bonurile cu termenul de circulație de 364 de zile a fost de 48,8 milioane MDL și, respectiv 50,5 milioane MDL, depășind de 4 ori oferta limitată la 12 milioane MDL. Din datele analizate mai sus se vede că băncile încă sunt interesate în plasarea resurselor disponibile în HVS chiar și pentru o perioadă de un an, în condițiile în care încă nu a început „sezonul” de creditare activă și băncile mai dispun de resurse disponibile. Chiar și în condițiile în care la licitația din 27 februarie rata dobânzii a continuat să scadă la toate tipurile de bonuri de trezorerie, cererea a depășit oferta cu 39 milioane lei.

Pe piața valutară cursurile medii în primele două luni ale 2007 au fost de 12,9121 lei pentru un dolar american și 16,8310 lei pentru un euro, în creștere față de ianuarie-februarie 2006, când acestea au constituit 12,8923 și 15,5073 respectiv. Se observă o apreciere semnificativă a cursului monedei europene, care reflectă evoluția internațională a perechii dolar-euro (vezi **Piețele globale**).

Analizând evoluția pieței valutare din primele două luni ale acestui an observăm că cursul leului nu a înregistrat același trend descendent ca în anii precedenți (2005, 2006). Tradițional, în primele luni ale anului, lent, dar stabil, moneda națională se deprecia față de dolarul american. Anul acesta deprecierea leului s-a oprit la data de 17 ianuarie când a fost înregistrat cursul maximal de 13,0281 MDL/USD. Începând cu această dată leul a început să se aprecieze, coborând sub nivelul de 13 MDL/USD la 26 ianuarie, pentru ca la 22 februarie să atingă minimul de 12,7103 MDL/USD. Această evoluție se datorează faptului că continuă influxurile de valută în numerar de la emigranții moldovenii și o mare parte din aceste resurse ajung în circulație prin casele de schimb valutar. La aprecierea leului ar putea contribui și creșterea volumului investițiilor străine în economia națională.

Ca urmare a acestor tendințe, la începutul lunii februarie Banca Națională a Moldovei împreună cu Ministerul Economiei au luat hotărârea să micșoreze cursul prognozat pentru anul 2007 de la 14,60 la 13,20 MDL/USD. Aceasta va impune revizuirea bugetului public pentru anul 2007.

Comerțul extern

Conform ultimelor date statistice, deficitul comercial al Republicii Moldova în 2006 a atins 1,6 miliarde USD. Sporirea galopantă a deficitului se explică nu doar de expansiunea accelerată a importurilor, dar și, ceva mai nou, de o ușoară comprimare a exporturilor, din motive ce țin de barierele netarifare discriminatorii aplicate față de mărfurile din Republica Moldova și de competitivitatea redusă a companiilor moldovenești.

Creșterea ponderii exporturilor către UE este salutară (35% față de 29,7% în 2005), dar aceasta are loc nu doar din cauza sporirii propriu-zise a exporturilor în UE (+13,6% față de 2005), dar și din cauza comprimării exporturilor pe piețele din CSI (-23,1%) și reducerii cotei acestora în structura globală a exporturilor (40,3% față de 50,5%). Aderarea României și Bulgariei la UE va contribui la o creștere statistică și mai puternică a ponderii exporturilor spre UE.

În perspectivă de lungă durată, procesul de reorientare „forțată” a exporturilor va fi benefic pentru companiile moldovenești prin inevitabilitatea ajustării la standardele de calitate și management internaționale, mai exigente în UE decât în CSI. Totodată, o parte de companii și chiar ramuri întregi vor suferi în perspectiva de scurtă durată. Un exemplu elocvent este ramura vinicolă, una din citadelele exportatorilor moldoveni. Datele statistice preliminare arată că exporturile de vinuri au diminuat cu 45% față de 2005, fiind puternic lovite de restricțiile impuse de către autoritățile Federației Ruse. Conform unor estimări ale FMI, volumul exporturilor de vinuri din 2005 ar putea fi recuperat doar către 2009.

Șocul advers suferit de producători vinicoli moldoveni a fost doar parțial atenuat de creșterea exporturilor de vinuri pe alte piețe, dintre care partea leului i-a revenit Ucrainei și Republicii Belarus. Prima chiar a fost declarată de „Moldova-Vin” piața strategică, fiind semnat și un Acord de colaborare între „Moldova-Vin” și Uniunea angrosiștilor și producătorilor de alcool și tutun din Ucraina. Acordul prevede, printre altele, consultări privind modificările legislative și conjunctura pe piețele de produse alcoolice din ambele țări.

Cât privește perspectivele revenirii vinurilor moldovenești pe piața rusă, acestea rămân a fi îndepărtate. Lanțul de declarații, vizite anulate sau efectuate ale experților ruși și recomandări îndeplinite de către responsabilii moldoveni nicidecum nu apropie vinificatorii din Moldova de dezideratul râvnit, iar recesiunea producției vinicole a atins minimuri-record (vezi **Industria**). Vinurile moldovenești încă nu au acces efectiv pe piața rusă. Așteptările noastre sunt în continuare sceptice în această privință, cel puțin în perspectiva de scurtă durată. De asemenea, trebuie de

ținut cont că nu toate companiile care anterior au avut exporturi în Rusia vor mai fi autorizate să reia livrările.

Pe acest fundal, s-a ameliorat situația cu exporturile altor produse moldovenești. În primul rând este vorba de reluarea exporturilor de carne de vită în Rusia (75% din totalul exporturilor moldovenești de carne până la restricțiile din 2005), trei întreprinderi specializate din Moldova dobândind acest drept în urma semnării unui protocol de către Ministerul Agriculturii și Industriei Ailmentare și „Rosselkhoznadzor”. Această evoluție pozitivă a fost urmată de hotărârea autorităților specializate ucrainene de a permite reluarea importurilor de carne de vită din Moldova (restricționate în martie 2006), deocamdată doar o singură întreprindere beneficiind de acest drept. A fost semnat și protocolul de reluare a exporturilor de produse de origine vegetală și animalieră spre Rusia. Dar exportul va putea fi făcut numai prin două puncte vamale moldovenești, iar în Rusia devamarea va fi posibilă la un singur terminal.

La sfârșitul lunii februarie, UE a decis ridicarea restricțiilor impuse față de importul mierii de albine din Republica Moldova pe piața europeană unică. Aceasta va permite majorarea exportului de miere de albine de câteva ori pe parcursul următorilor ani, cu condiția că la export va merge marfă de calitate înaltă.

Cu toate acestea, anticipăm pentru următoarele luni menținerea trendului de sporire a deficitului comercial în lipsa unor progrese semnificative de diminuare/demontare a barierei comerciale la exportul vinurilor, în timp ce procesul de sporire a competitivității internaționale implică eforturi pe termen lung. Pe de altă parte, importurile continuă să crească repede.

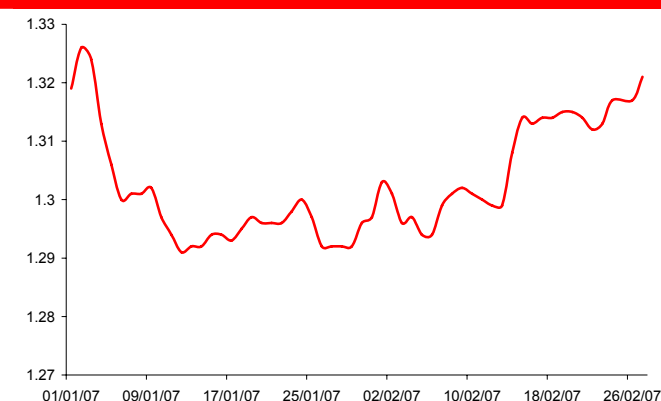
Piețele globale

Prețul **petrolului** de marca WTI continuă să oscileze în jurul a 60 USD/baril. Tendințele de ieftinire sunt influențate de probabilitatea joasă ca țările membre OPEC să ia în viitorul apropiat decizii privind diminuarea cotelor de extragere a țițeiului. Totuși, tendințele ascendente ale prețului petrolului par să prevaleze, fiind determinate de reducerea rezervelor de petrol în SUA și o posibilă sporire a cererii, care reflectă consumul accelerat în China. Riscurile geopolitice în Orientul Apropiat s-au intensificat din nou. În perspectiva de scurtă durată, experții anticipează menținerea prețului între 55-60 USD per baril⁸. Tensiunile de pe piața financiară chineză de la sfârșitul lunii februarie 2007 nu par a fi de natură să aducă corectări semnificative în cererea de petrol și derivate petroliere pe piețele

⁸ Surse: The Economist, BusinessWeek, Global Insight Inc., International Energy Agency Oil Market Report, Fondul Monetar Internațional, Kommersant.

asiatice. Perspectiva de stabilitate este favorabilă pentru Moldova, unde în curând trebuie să înceapă lucrările agricole de primăvară, iar producătorii agricoli au nevoie de certitudini asupra prețului combustibilului.

Figura 4 Evoluția cursului euro/dolar

Surse: Rossbusinessconsulting

În ianuarie 2007 prognoza globală de **grâu** (perioada 2006/2007) a cunoscut o evoluție ascendentă (+1,3 milioane tone), grație creșterii extraordinare a producției în Kazakhstan (+2 milioane tone comparativ cu prognoza), compensând reducerea celei din Polonia cu 0,7 milioane tone. Estimările au fost revizuite de creștere în Belarus, România și Moldova și în descreștere pentru Ucraina și Armenia. Totodată, din cauza creșterii utilizării alimentare și reziduale a grâului, stocurile finale globale de grâu se estimează a fi mai joase cu 1 milion tone. Pronosticul sporirii consumului de orz (+0,2%), cuplată cu reducerea stocurilor globale (-1,4%), a exercitat o influență pozitivă asupra prețurilor pentru orz⁹.

Pe parcursul primelor două luni din 2007 perechea euro-dolar a urmat o U-evoluție (*Figura 4*), în mare măsură reflectată și în evoluția cursului euro-leu. Tendințele de ieftinire a valutei europene au predominat în ianuarie. În februarie euroul s-a apreciat de la 1,29 la 1,32 USD/EUR. Evoluția dată a fost determinată de datele statistice pesimiste care arată slăbirea creșterii economice în SUA și de acutizarea riscurilor geopolitice în legătura cu dosarul nuclear iranian.

La 27 februarie pe piețele financiare din toată lumea s-a observat o scădere importantă a indicilor bursieri. Cea mai semnificativă recesiune (-9%) a fost la bursa chineză. Îngrijorările și ulterior panica investitorilor au apărut ca urmare a zvonurilor cu privire la înăsprirea de către guvernul chinez a controlului asupra investițiilor de portofoliu. Conform unor date, într-o singură zi investitori

internaționali au retras de pe piața chineză 110 miliarde USD. Căderea bursei chineze a avut ecouri imediate în toată Asia, iar mai târziu au scăzut indicii bursieri în America Latină, SUA, Europa și Rusia. Pentru majoritatea experților, evenimentele de pe piața chineză erau o corecție demult așteptată, care însă nu va avea efecte fundamentale asupra evoluției economiei globale. Sunt foarte puține canale financiare prin care evenimentele de la marile burse internaționale ar putea influența economia Moldovei. Și chiar dacă ca urmare a evenimentelor date se va influența în sens negativ creșterea economică globală, aceasta va fi urmată de scăderea prețurilor la petrol, având, prin urmare, consecințe mai degrabă pozitive pentru economia noastră.

Partenerii comerciali

Exporturile hidrocarburilor au jucat un rol extrem de important în menținerea creșterii economice în **Rusia** în 2006. Însă pe viitor aceasta ramură nu va mai avea aceeași contribuție la creștere. Atât conjunctura de preț pe piețele globale, cât și limitele fizice de producere vor restrânge într-o oarecare măsură influența acestor ramuri. Cererea internă și investițiile în sectoare inovatoare ale economiei vor avea o importanță mult mai mare. Astfel, conform estimărilor Ministerului rus al Dezvoltării Economice și Comerțului, contribuția conjuncturii externe la creșterea PIB va scădea de la 2,6 în 2005 până la 1% în 2007. În schimb creșterea investițiilor (inclusiv a celor publice în infrastructură) va asigura între 0,25-0,47%, susținută și de creșterea veniturilor disponibile ale populației. Favorabile sunt și reducerea ritmurilor inflaționiste în economia rusă (8% în ianuarie 2007). Totodată, rolul statului devine tot mai pronunțat în sectorul energetic. Gazprom va direcționa mai mult gaz pe piața locală, pentru a asigura obiectivele de gazificarea națională (până 62% din teritoriul Federației Ruse) și va depinde tot mai mult pe importul gazelor mai ieftine din Asia Mijlocie pentru a asigura livrările către UE și CSI. Aceasta însă nu va ranversa scumpirea gazului natural livrat în Ucraina sau Moldova.

În **Ucraina** economia a crescut puternic în ianuarie 2007 (+9,3% față de ianuarie 2006), grație evoluțiilor pozitive din industrie (+15,8%) și construcții (+26,3%). Însă relațiile tot mai încordate între coaliția de guvernământ și opoziție periclitează dinamica creșterii. Posibilitatea unor alegeri anticipate se discută pe larg, dar rezultatul acestora poate să fortifice coaliția actuală. Majorarea recentă a tarifelor comunale este evident foarte nepopulară și oferă opoziției noi oportunități politice.

Pe de altă parte, și coaliția de guvernământ este foarte eterogenă ca orientare de politică economică. Partidul Regiunilor este interesat în restrângerea cheltuielilor sociale și direcționarea resurselor spre susținerea

⁹ Surse: USDA, World Agricultural Supply and Demand Estimates, Wheat Outlook.

creșterii economice. Poziția aliaților de stânga (Partidul Socialist și Partidul Comunist) este diametral opusă. În acest sens, Partidul Regiunilor și-ar putea găsi aliații printre reprezentanții mișcării „Nasha Ukraina”. Însă atâta timp cât relațiile între acestea sunt determinate de alte aspecte decât cele de ordin economic, o asemenea evoluție este puțin probabilă. Astfel, riscurile politice vor continua să joace rol advers asupra perspectivelor de creștere economică durabilă în Ucraina. O asemenea evoluție nu ar putea fi nicidecum favorabilă Moldovei.

Tabelul 5 Indicatori economici ai principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova, ianuarie 2007

	GDP		Producția industrială,	Inflația,	Șomaj
	Ultimele date	2007, prognoză			
Rusia	6,8 ian.07	6,3	8,2, ian.07	8,2 ian.07	7,2 2006
Ucraina	9,3 ian.07	6,0	15,8, ian.07	10,9 ian.07	6,7 2006
România	7,5 2006, est.	6,5	7,1, 2006	4,0 ian.07	7,5 ian.07
Germania	2,6, 2006	1,8	5,5, dec.06	1,8 ian.07	7,7 ian.07
Italia	1,8, 2006	1,3	5,0 dec.06	1,9 ian.07	6,7 T3, 2006

Surse: *The Economist*, *FMI*, *Banca Mondială*, *Derjkomstat*, *Goskomstat*, *Eurostat*, *INS România*, *EXPERT-GRUP*.

Evoluțiile economice în **UE** sunt foarte pozitive și consensul experților este că economia europeană a revenit sigur pe calea creșterii economice. Datele precizate privind creșterea economică în **zona euro** în 2006 (+2,7%) au depășit estimările prealabile. Și mai important, **Germania**, cea mai mare economie europeană (și cel de-al doilea partener comercial al Moldovei în „vechea Europă”), înregistrează o revenire economică solidă, în primul rând grație exporturilor și competitivității internaționale sporite a companiilor. Consolidarea economică vine să susțină rolul politic mai important al Germaniei în afacerile europene (președinția UE), dar și în cele globale (cancelarul Angela Merkel este abia la mijlocul mandatului, în timp ce mulți lideri ai puterilor globale își vor încheia mandatele în 2007-2008).

Italia, care pentru Moldova este principalul partener comercial în nucleul UE, pare să se afle la polul opus: competitivitatea internațională a companiilor italiene suferă din cauza creșterii costurilor de muncă, condițiilor rigide de pe piața muncii și reglementării excesive a activităților de producere. Reformele pe care încearcă să le implementeze guvernul Prodi se ciocnesc de multe obstacole de ordin politic (în primul rând caracterul eterogen al coaliției de guvernământ) și actualmente chiar sunt puse sub risc din cauza crizei politice de pe

peninsula Apenină¹⁰. Dacă dificultățile din sfera productivă vor fi urmate de reducerea cheltuielilor de consum ale populației, într-un anumit moment de timp ar putea suferi și exporturile Moldovei spre Italia.

După 1 ianuarie 2007 România devine principalul nostru partener comercial din UE-27. Cu toate că economia **României** crește foarte puternic, același lucru nu se poate spune și despre sectorul vinicol. Pe de altă parte, consumul de vin a început să crească în 2003, un lucru extrem de favorabil pentru producătorii moldoveni. După recolta dezastruoasă din 2005 (48 % din producția unui an normal), actualmente România înregistrează un deficit comercial la vin. Limitarea ofertei și prețurile comparativ mai mari au dus la pierderea unei părți de export (în special, spre Germania și Japonia), dar și la orientarea producătorilor români către surse mai ieftine de aprovizionare. Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Vinuri așteaptă o prezență mult mai pronunțată a vinurilor importate și creșterea competiției pe piața românească de vinuri în 2007. Concurență sporită înseamnă că producătorii români trebuie să-și eficientizeze procesele de producere și să se avanseze pe segmentul vinurilor mai calitative. Această situație oferă producătorilor de vin din Moldova atât oportunități comerciale de exploatat, cât și lecții de învățat¹¹.

¹⁰ Surse: Eurostat, OECD, The Economist, RBC.

¹¹ Surse: Capital.